

BUTLLETI

DE

NOSTRA PARLA

Any I. - N.º 7. MAHÓ.—PASSATGE DE SITGES, 1

Febrer 1924.

CANÇONS DE LA TERRA

L'amic Jansà tocava, en un article del nombre precedent d'aquest BUTLLETI, una qüestió molt interessant sobre la qual mai no s'insistirà prou. «Nostra parla i sa música» es titulava aquell article, i s'hi tractava de la conveniència de desterrar la música exòtica i d'exalçar la música popular. Prèdica oportuna en un país com Menorca, i encara més en una ciutat com Mahó. Comença a fer ja bastant temps que hi residesc. He sentit cantar molt i molt per aquests carrers mahonesos. Però no record haver sentit sinó una sola vegada una cançó en la nostra parla. Unes nenes la cantaven, acompanyant un d'aquests jocs ingenus que ja es van perdent.

Tots els altres cants, cançons i cançonetes que he sentit han estat espanyoles, no populars, sinó pertanyents, la major part, al' anomenat «genero chico» i al gènere infim que és sovint el couplet. Moltes d'elles esquèien ben poc en els llavis infantils que les entonaven.

Es de doldre. Un poble que per a l'efusió—alegre o entristida—que és el cant ha d'acudir sempre a cançons emmanlevades que res no tenen que veure amb el seu esperit i la seva idiosincràsia ¿no serà un poble que comença a perdre les més precioses característiques de la seva essència? ¿No seria una tasca a emprendre la de salvar el tresor de les velles tonades i de tornar-lo al poble d'on procedeix?

Les societats corals poden fer molt en aquesta feina. Que alternin—almenys que alternin—les cançons nadiues amb les cançons exòtiques que acostumen a cantar, i veureu com el poble s'apoderarà de bell nou d'allò que reconeixerà tot d'una com a seu. El fet d'haver-hi ja harmonitzades algunes d'aquestes cançons per mestres mallorquins i catalans facilitaria l'obra de les masses corals.

I, qui sap? Potser aquesta difusió dels aires menorquins prepararia l'aparició més o menys llunyana del compositor menorquí que demunt dels temes populars bastiria les obres de gran volada que els immortalitzarien.

F. SOLDEVILA.

«Benehida siguis, llengua nobilíssima, filla primogènita del llatí, llengua tan hermosa i tan sonora, tan enèrgica i tan dolça, tan magnífica i tan senzilla: llegua única dels nostres passats!»

JULI, BISBE DE PERPINYA.

«Quant més un poble s'estima la llengua propia més gran es entre els altres i més coses glòries fa, perque es més ell mateix.»

JOAN MARAGALL.

LIRICA

I avui ha vingut a honorar sa nostra fulleta sa firma admirada des venerable Dr. D. A. Rubió i Lluch, s'erudit eminent, incansable investigador de la historia patria.

Ell ha vist son nom lloat per tot arreu del mon de ses lletres, endut per terres llunyanes, on s'ha donat sa mà amb ilustres savis estrangers; i ara es digna acostar-se a noltros, menudetes formigues en aquets conreus.

L'erudit pacientissim que, estudiant ses gloriosissimes gestes dels nostros almuçavars, o ses polideses esquisides de sa nostra literatura clàssica, ha perdut gairebé la vista per a sos ulls, els quals son entelats per sa boira des cansansi, sab també substituir sa ciencia el-levada, per sa ternura des ritme, abandonant sa pols dels arxius per ses tendres cadencies de sa poesia.

S'en recorda que és fill d'un gran poeta, des primer poeta que ha tingut sa Catalunya des segle passat, es patriarca de sa Renaixensa, i un dia fa versos. No és poeta; però en una estoneta en que ha de deixar s'erudició recercadora, arredosa son esperit sota s'ombra augusta de sa poesia i canta; i veieu quina tendre anyorança destilen aquets versos dedicats a la pàtria i a la esposa: els seus amors.

En es primer, no hi veim es crit de rebel·lia des fill, qui vol tornar a on eren, sino es plany dolorós de sa glòria caiguda, esformicada. I canta a l'aimada i son plens de dolça serenor i son eixuts de plor sos versos, amb fluvial canturia...

M. P.

PÀTRIA!

No tens cap lloc al sol, ¡oh patria mia!
tú que un jorn de la mar fores princesa,
la que a sos peus l'Acropoli atenesa,
rica joia del mon posar devia!

T'arrabacá un mal fat en tragic dia,
ta niçaga comtal ab ta grandesa;
arreu ta parla altiva veus opresa,
la que en corts y palaus regnar solia.

Almuçavers aymats de la victoria,
sabis y rey ardits duyen ta gloria,
per mars y terres ab llur vol triomfal...
¡Quan llunyans son els temps en que veüeres,
florir ençà y enllà de tres fronteres,
tres coronas reyalis en ton casal!

RECORDANÇA

Desde 'l jorn que us deixí, ¡oh dolça aymia!
Cecs son mos ulls pel mon, baix ses perpelles;
Com en la fosca 'ls fars, cambians estrelles,
Guayten endins y us veuen nit y dia.

Veuen un passat d'or que 'm descobria
De vostre cor les altes maravelles;
Veuen plens de repòs les prades belles,
El castell y el turó, l'ample masia.

Veuen un blanc camí tot solitari,
Que 'm fora un clar matí camí de glòria
Als raig d'argent d'un sol primaveral;
¡Oh ensomni aviat desfet; oh suau desvari!
¡Lluminoses visions de la memoria!
¡Oh encès recort d'aquell matí nupcial!

A. RUBIÓ Y LLUCH.

SA CANÇÓ POPULAR

Sa melodia d'una cançó popular, oida sense estudi, té poc d'interessant i és d'escàs valor estètic. Els al·lots, — abans d'introduir-se als cines — els nins son els cultivadors d'aquesta forma d'expressió, i més qu'ells encare ho son ses bones mares menorquines que, per a parlar amb ells, han de valerse sempre mellor de ses cançons que de ses mateixes paraules. Açò diu molt a favor de s'art musical; però noltros en volem treure una altra conseqüència: sa de convertir sa cançó popular en un bell poema de música.

Anám a veurer qual és es treball d'aqueixa transformació. Sa veu d'un nin mos dóna sa noció d'un tema; es conjunt de moltes veus aumenta sa força d'expressió de dit tema, els chorals axis formats ténen més potencia; s'introducció de nous tons mos duu fins al naixement de sa modulació; sa relació de s'interval-lo harmónic — treball exclussiu de s'artista — és moltes vegades ben natural. (Aqueixa harmonia és sa que es prodigi de Wagner ha de transformar en un mon de vibracions sonores). I per fi, el chor mixte — veus masculines i femenines — s'introducció de lo que s'en diu timbre a un mateix o a distint tò, mos donará una cançó popular tant sobradament estètica que quasi bé deixarà d'esser aquella primera melodia tant poc interessant, essent ja una pintura psicològica més expressiva.

Es clar que es compositor, per a fer un bell poema, posa en tensió tots els recursos del seu ingeni. S'obra tal com noltros l'acabem de deixar no té valor cronométric, és solament un tema prop de caurer en sa monotonia, si sense cap variació s'idea es repetida i continuada.

Es tant extens es recurs de ses variacions tonals, que hom quasi no pot creurer que sa maravellosa arquitectura de sa monumental Quinta Simfonia beethoveniana sigui deguda a una concepció semblanta.

Es procés és magnífic i inagotable, no sols perque sa cançó popular sigui molt varia, sinó perque com a tals s'hán de pendre totes ses manifestacions de sa vida que respiran els perfums propis d'un poble, sa Natura tota, una gesta historica, una tradició llegendaria, etz., tot açó ne son fons de franca inspiració.

A Menorca el folk-lore, bastant extens, recullit per sa mà benévola d'es gran escriptor menorqui en Francesc Camps i Mercadal, (*Francesc d'Albranca*) en sa forma literaria, no té cap músic que d'una qualsevol de ses seves expressions n'haigi fet una obra perpetua; i si mirèm els anals de sa nostra historia menorquina, apartant al mestre Benet Andreu, no trobarem cap fill més d'aqueixes terres que s'haigi dedicat a il·lustrar sa producció musical amb obres originals i serenes.

Pensèm sense desconfiança que s'ocasió mai es passada, i lo que no ha ocorregut dues centenes d'anys enrera bé pot ocorre demá.

RAMON JANSA.

Mahó MCMXXIV.

ES NOU ESTATUT MUNICIPAL

De molts anys enrera sen parlava de reformar sa llei municipal, acomodant-le a ses idees des nostro temps. Ho hauria pogut fer un Parlament popular, i ho ha fet un Govern de força; pero, amb tot i amb açò, des nou Estatut podem dir, en termes generals, que está bé.

Allibera ses poblacions dels Batles nomenats pes Govern, i des comandament del Governadors en queda poca cosa. Els Municipis podran fer-se sa llei, seguint usos i costums i preferencies de cada poble.

Se lléven els consums i se dóna una independència econòmica suficienta, per es temps que són, amb portes obertes per a millorar i enfortir ses hisendes municipals tant com els pobles vagin comprenent ses seves conveniències.

En certes coses, com per exemple es vot de ses dones, sa nova llei peca de curta. Ses dones caps de casa son poques; pero si và bé, será facil donar-li aixamples i afegir-hi un dia ses dones amb titol academic o profesional, un altre dia ses qui presentin certificat d'instrucció primaria complerta, més endavant ses qui tenguin ofici, fins arribar a que disfrutin totes elles dels drets ciutadans; que no hi ha raó perque no pugui votar una dona, allà on voten molts d'homos que no tenen demostrada cap suficiència.

Altra millora es que d'ara per endavant els Municipis se podran mancomunar per allò que més els hi convengui: arranjo de camins, millorament de comunicacions i altres serveis, o defensa d'interessos comuns. En aquet punt també, lo que té de millor sa nova llei no es lo que implanta, sino lo que permet que se vagi fent, a mesura de ses necessitats dels pobles.

Aqui a Menorca, per totduna, no es farà res, perque hi falten costums i idees. Tenim set Ajuntaments acostumats a mirar cap a Mallorca, on hi ha sa Diputació i es Governador; i hom no ha pensat mai que noltros, menorquins, de bon acord, poguéssim fer res en bé nostro. Noltros dormiem i es temps mos ha passat devant; i de Madrid ara mos diuen que hi pot haver una mancomunitat menorquina, una Menorca amb aspiracions autonomistes.

Será cosa de que hi pensem un poc, a veure quins beneficis en podriem treure de ses facilitats que sa nova llei mos dóna.

Un llibre nou

Es nostro bon amic, col·laborador i consoci D. Joan Hernandez Mora ha recullit en un bell llibre els articles que havia publicat a sa «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos» baix del titol de MENORCA PREHISTÓRICA.

Els forasters qui vénen a sa nostra illa se veuen sorpresos i admirats devant els monuments megalitics que anomenam talaias, talaiots, antigots i nauetas, i tothom demana: ¿qui ho va edificar i per a qué servia tot açò? Hom no pot respondre sense un estudi detingut i minuciós. El Sr. Hernandez ha fet aquesta feina, seguint exemple i ensenyances de son pare, D. Francesc Hernandez Sanz, vice-president de sa nostra associació, que tant estima ses coses de sa nostra illa i tant de temps ha dedicat a recerques de sa nostra historia.

Els vells amics de N'Hernandez Sanz el felicitem plens d'emoció joiosa, amb motiu des llibre publicat pel seu fill, i açó es tot lo que podem dir en ses poques ringleres de lletres de que disposam.

Tots els aficionats a estudis historics han de procurar fer-se amb aquet llibre, on hi trobaran precioses dades, encertats judicis i una esplèndida col·lecció de lámimes.

Publicacions

Hem tingut sa satisfacció de veure demunt sa taula de redacció: «La Voz Arraconense» de S'Arracó (Mallorca); «El Legitimista» y «Catalunya Social» de Barcelona; «Ca-Nostra» d'Inca; «L'Avi Muné» de San Feliu de Guixols; y «L'Almoina», revista pollensina, balear y catalana que surt a Buenos Aires. (República Argentina).

El «Tercer Quadern» de s'Associació per la Cultura de Mallorca publica un folletet de divulgació titulat «Les febres tifoidees, com se propaguen y medis per guardar-se'n» pel doctor Emili Darder.

Sa revista «Catalana» (Mallorca, 287, Barcelona) está publicant tres nous llibres inèdits de Mossèn Jacinto Verdaguer, amb els titols de *Barcelonines*, *Jovenívoles i Disperses*, i prega a tots els qui coneixin prosa o versos seus no coleccionats fins ara, que facin la mercè de donar-n'-hi coneixement.

Tip. Mahonesa.